

Scenariusz zajęć przyrodniczych

wykonany w ramach projektu:

„Ochrona rybołowa *Pandion haliaetus* na wybranych obszarach SPA Natura 2000 w Polsce”

LIFEPandionPL

LIFE15/NAT/000819

przeznaczony do realizacji w klasach IV-V SP.

Temat: Rybołów w skrajnym zagrożeniu.

Cel: Uczeń rozumie, że rybołów jest w Polsce ptakiem skrajnie zagrożonym wyginięciem i jak ważna jest jego ochrona.

Kryteria sukcesu:

1. Uczeń wymienia podstawowe informacje dotyczące rybołowa, tj. nazwę, tryb i środowisko życia.
2. Uczeń wyjaśnia co to znaczy, że rybołów jest w Polsce gatunkiem skrajnie zagrożonym.
3. Uczeń opisuje działania, które już podejmuje się, aby chronić rybołowa w naszym kraju.
4. Uczeń opisuje korzyści, jakie płyną z ochrony rybołowa dla całego ekosystemu.

Formy nauczania: lekcja w klasie (nauczyciel pełni rolę moderatora i pomagającego)

Metody nauczania wg Klimowicz (2005):

- metody aktywizujące:
 - wchodzenie w rolę (przeprowadzanie wywiadów),
 - analizowanie i rozwiązywanie problemów (burza mózgów)
 - uczenie się w małych zespołach (plakat podsumowujący treść zajęć)

Czas trwania: 45 minut

Środki dydaktyczne:

- książka o rybołowie wydana przez Lasy Państwowe

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach instrumentu finansowego LIFE
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
oraz Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Komitetu Ochrony Orłów

- karteczki z nazwami organizmów dla uczniów (załącznik nr 1)
- pytania do rybołowa (załącznik nr 2) – jeśli będą w danej klasie konieczne

Materiały pomocnicze:

- kartony
- mniejsze kartki
- mazaki, kredki
- kleje

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie do zajęć (ok. 5 min.).

Po przywitaniu z uczniami i podaniu tematu zajęć, nauczyciel informuje ich, że dzisiejsze zajęcia będą bardzo wyjątkowe, ponieważ wszyscy na czas ich trwania zamienią się w jakieś inne organizmy. Uczniowie losują swoje organizmy z kartek przygotowanych przez nauczyciela (załącznik nr 1 – do wydrukowania lub przepisania; jest na nim 6 rodzajów organizmów; należy przygotować dopasowaną do liczebności klasy wielokrotność takiego zestawu), a nauczyciel zamienia się w rybołowa. Nauczyciel upewnia się, że każdy uczeń prawidłowo przeczytał nazwę swojego organizmu i rozumie, co to za rodzaj zwierzęcia lub rośliny. Jeśli nauczyciel ma ochotę, może ozdobić się kilkoma piórami lub w inny sposób upodobnić się do rybołowa.

2. Wywiad z rybołowem – wprowadzenie najważniejszych informacji o gatunku oraz jego obecnym statusie w naszym kraju (łącznie ok. 10 min.).

Nauczyciel tłumaczy uczniom, że za chwilę rybołów (czyli on sam) odwiedzi ekosystem, w którym mieszkają uczniowie, ponieważ potrzebuje ich pomocy. Zadaniem uczniów będzie dowiedzieć się dokładniej jakim ptakiem jest rybołów (czyli poznać jego najbardziej charakterystyczne cechy) oraz ustalić, na czym polegają jego kłopoty i jak mogą mu pomóc. Żeby się tego dowiedzieć, przeprowadzą z nim wywiad. W tym celu nauczyciel-rybołów siada na środku sali, a uczniowie-mieszkańcy ekosystemu w podkowie, tak aby wszyscy dobrze się widzieli. Uczniowie zadają pytania, a nauczyciel udziela odpowiedzi. Uczniowie mogą losować gotowe pytania (propozycje pytań

znajdują się w załączniku 2 – do druku lub przepisania). Lub jeśli nauczyciel uzna to za właściwe w danej klasie, uczniowie mogą spróbować sami je wymyślać tak, aby wywiązała się żywa dyskusja. Pierwsza seria pytań powinna dotyczyć wyglądu i trybu życia rybołowa, a druga jego kłopotów i koniecznej pomocy. Nauczyciel może naprowadzać uczniów, zadając pomocnicze pytania typu:

- Czy wiecie już jak wyglądam?
- A czy wiecie już gdzie mieszkam? Itp.

Nauczyciel powinien również odpowiednio wyczerpująco odpowiadać na pytania uczniów tak, aby ostatecznie dzięki wywiadowi/dyskusji, zdobyli następujące informacje o rybołowie:

- że jest dużym, drapieżnym, migrującym ptakiem
- że jest zależny od dwóch środowisk: leśnego (gdzie gniazduje) i wodnego (gdzie żeruje)
- że żywi się wyłącznie rybami i jest świetnie przystosowany do polowania w środowisku wodnym
- że w Polsce jego liczebność od jakiegoś czasu spada i obecnie jest gatunkiem zagrożonym (na terenie kraju znajduje się zaledwie 25 par lęgowych; dla porównania w Szwecji żyje ponad 4000 par)
- że przyczyny takiego stanu są złożone i niejednoznaczne, natomiast często wiążą się z działalnością człowieka (zabudowywanie brzegów zbiorników pod infrastrukturę wypoczynkową i sportową, uprawianie sportów wodnych, hałas i zanieczyszczenie zbiorników wodnych, wędkarstwo, strzelanie do rybołówów, brak odpowiednio wysokich drzew do zakładania gniazd)
- że aby pomóc rybołowom, chroni się je jako gatunek, wraz z siedliskiem wokół gniazda
- że nasz rybołów, który ma problem ze znalezieniem właściwego miejsca do życia, chciałby zamieszkać w tej okolicy, bo jest tu zarówno las, woda jak i spokój i prosi resztę organizmów o zgodę na to.

Po skończeniu wywiadu nauczyciel podsumowuje wraz z uczniami najważniejsze zgromadzone fakty. Źródłem potrzebnych informacji dla nauczyciela jest wymieniona w środkach dydaktycznych książka o rybołowie.

3. Praca w grupach - tworzenie plakatów uzasadniających dlaczego ochrona rybołowa jest ważna – utrwalenie wiadomości o rybołowie i potrzebie jego ochrony (ok. 20 min.).

Następnie nauczyciel prosi uczniów, żeby przypomnieli sobie z karteczek, które wylosowali na początku zajęć, jakimi są organizmami. Prosi również żeby przeczytali po cichu dodatkowe informacje z kartki, mówiące o tym jak każdy z nich skorzysta na tym, że w danym ekosystemie

osiedli się rybołów i zostanie tam ustanowiona strefa ochronna rybołowa. Następnie pyta uczniów, czy po tym czego się przed chwilą dowiedzieli, chcieliby mieć za sąsiada rybołowa. Po czym dzieli ich na 6-osobowe grupy tak, aby w każdej grupie znalazł się jeden przedstawiciel danego organizmu. Każda z grup opracowuje plakat na temat „Dlaczego chcemy aby rybołów zamieszkał koło nas?” Pracę przygotowują z punktu widzenia organizmów, którymi się stali, a które - mając rybołowa za sąsiada - znajdują się w jego strefie ochronnej.

Obie grupy wykonują swoje plakaty na dużych kartonach, dowolną techniką. Nauczyciel pełni rolę doradcy i służy pomocą merytoryczną. Podkreśla również, że najważniejsza w plakatach jest wiedza i pomysły, a nie ich walory plastyczne.

4. Podsumowanie (ok. 10 min).

Po wykonaniu plakatów przedstawiciele grup prezentują po kolei swoje plakaty drugiej grupie. Jeśli starczy czasu, mogą zastanowić się nad powieszeniem plakatów w ogólnodostępnym miejscu w szkole czy zorganizowaniem kampanii informacyjnej na temat rybołowa i jego ochrony, która mogliby sami zaplanować i przeprowadzić. Dyskusję nad tym można również przenieść na koło zainteresowań lub godzinę wychowawczą.

Organizmy do rozlosowania przez dzieci:

WYSOKA SOSNA

W mojej koronie rybołów może wybudować gniazdo. Wtedy będę potrzebna i będę długo rosła. Nikt mnie nie zetnie. Będę dawać również schronienie innym organizmom, które mogą mieszkać na mnie, we mnie i w moich korzeniach.

JASKIER WODNY

Jestem piękną rośliną wodą z biało-żółtymi kwiatkami. Byłem okresowo zagrożony wyginięciem, bo nie lubię, gdy na zbiornikach na których rosnę, zaczyna się prowadzić gospodarkę hodowlaną lub kiedy woda zostaje zanieczyszczona. Jeśli moim sąsiadem będzie rybołów, mój zbiornik będzie bezpieczny i nikt nie będzie go zmieniał. Będę mógł spokojnie rozwijać się tam ja, jak i inne rośliny wodne, wymagające spokoju i czystości.

ROKITNICZKA

Jestem niedużym, śpiewającym ptaszkiem. Mieszkam przy wodach i bagnach, tam gdzie dużo traw i turzyc. Jeśli rybołów zostanie moim sąsiadem, przetrwa również moje siedlisko. Nikt nie wytnie traw i turzyc wokół mojego zbiornika. Będę miała gdzie mieszkać i gdzie zbudować gniazdo. A że jestem bardzo płochliwa, cieszę się również, że nie będzie w okolicy hałasów od motorówek i kąpiących się ludzi. Do tego jestem gatunkiem chronionym, więc moja ochrona będzie wzmocniona.

BAK ZWYCZAJNY

Jestem ptakiem – małą, białobrazową czaplą. Mieszkam w gęstych trzcinowiskach przy jeziorze. Jeśli rybołów będzie moim sąsiadem, moje siedlisko będzie chronione. Nikt nie wytnie przybrzeżnych trzin pod plażę i ośrodki wczasowe. Będę miał spokój i miejsce do budowania gniazda. W tych samych trzcinach mieszka również wiele innych organizmów, w tym ptaków i owadów. I dzięki sąsiedztwu rybołowa wszyscy zachowamy nasz dom i bezpieczne schronienie.

DZIECIOŁ

Jestem pięknym ptakiem „leczącym drzewa”. Mieszkam w dziupli wysokiej sośnie, na której powstanie gniazdo rybołowa. Dzięki temu moje drzewo będzie chronione – nikt go nie zetnie, a moja dziupla będzie bezpieczna. A jeśli ja będę miał gdzie mieszkać i wychowywać dzieci, będę mógł wyjadać korniki i inne larwy z zaatakowanych drzew.

LIS

Jestem uroczym, rudym ssakiem. Mieszkam w norze niedaleko sosny, na której chciałby zamieszkać rybołów. Jeśli jego gniazdo będzie w pobliżu, mój kawałek lasu z norą też będzie chroniony. Będę miał gdzie w spokoju wychowywać moje młode. Nikt nie będzie nas płoszył. A skoro ja będę miał spokój, to będę mógł zajmować się tym co potrafię najlepiej, czyli kontrolą populacji małych ssaków w lesie (dzięki mnie nie będzie ich za dużo).

Propozycje pytań do rybołowa:

PYTANIA DOTYCZĄCE WYGLĄDU I TRYBU ŻYCIA
Jak dużym ptakiem jesteś?
Jaki masz kolor?
Czy żyjesz w Polsce?
Czy odlatujesz na zimę do ciepłych krajów?
Gdzie mieszkasz?
Co lubisz jeść?
Jak wygląda Twoje mieszkanie?
Gdzie budujesz swoje mieszkanie?
Jak zdobywasz jedzenie?
Czy potrafisz łapać ryby?
Jakie masz przystosowania do zdobywania jedzenia?
Jak wyglądają Twoje nogi?
PYTANIA DOTYCZĄCE PROBLEMÓW RYBOŁOWA
Czy lubisz zmiany?
Dlaczego jesteś smutny?
Na czym polega Twój problem?
Czy ludzie jakoś próbowali Ci już pomóc?
Czy wiadomo co Ci szkodzi?
Jak my możemy Ci pomóc?

